

Михасів Т. С.,

доцент кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ АМЕРИКА В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ УОЛТА УІТМЕНА

Анотація. У статті розглядаються ключові одиниці суспільно-політичного життя людини на сторінках поетичної збірки «Листя трави» Уолта Уїтмена, що входять до складу концепту Америка та допомагають авторові створити всеосяжний образ країни. Особливо цікавими є випадки використання лексики цього розряду як основи метафор та порівнянь, коли елементи, втрачаючи свої первинні значення, трансформуються у засоби художньо-естетичного зображення та допомагають повною мірою досягнути космічний розмах поетичної картини світу Уолта Уїтмена.

Ключові слова: трансценденталізм, поетична картина світу, ключові слова, метафоричний контекст.

Постановка проблеми. Нові тенденції на сучасному етапі розвитку лінгвопоетики характеризуються докладним опрацюванням проблеми особистості письменників. Когнітивні поетологи (А.О. Ліпгарт (2007), Н.П. Неборсіна (2003), І.М. Колегасва (2005) та ін.) акцентують увагу на стратегіях отримання інформації, втіленої в літературному творі, виявленні специфіки когнітивного стилю поетів і прозаїків, зосереджуються на визначенні способів відбиття в мові творчої особистості концептуальної картини світу.

Для такого дослідження великий інтерес становить творчість видатного американського письменника, одного з основоположників національної літератури США – Уолта Уїтмена. У ракурсі когнітивно-дискурсивної парадигми відкрились нові перспективи осмислення його творів, вивчення яких набуває усе більшої значущості, як у царині лінгвокультурології, так і в когнітивній лінгвістиці.

Актуальність статті визначається необхідністю вивчення найважливіших лексичних доміант у складі головних концептів твору Уолта Уїтмена «Листя трави», що сприяють усвідомленню особливостей індивідуальної картини світу митця художнього слова.

Метою статті є розгляд ключових одиниць, їхнє функціонування на сторінках поезії. За об'єкт аналізу взято суспільно-політичну лексику збірки «Листя трави», предметом є ключові слова, що входять до складу концепту Америка. Наукова новизна полягає у недостатньому вивченні лексичного складу поезії Уолта Уїтмена, що є засобом встановлення градації концептуальних пріоритетів у світосприйнятті Уолта Уїтмена, а також виявлення ключових характеристик у концептуальній системі поета.

Виклад основного матеріалу. Ставлення членів «Трансцендентального клубу» до своєї країни на перший погляд може здатися суперечливим. У ньому поєднується твердження про велике призначення Америки з суворою критикою багатьох аспектів суспільного життя США. Велич території – від океану до океану та від снігів до тропіків – уже сама собою є запорукою прийдешньої величі, яка зробить Америку «домом людини» [1, с. 86]. Ця віра трансценденталістів була зумовлена подіями

Американської революції і відображала надії на перетворення у життя її ідеалів.

Водночас трансценденталісти виступають із різкою критикою буржуазного розвитку США. За словами Р. Емерсона, існуюча система – це система війни, конкуренції та несправедливо надбаних переваг. Не стояв осторонь цих важливих проблем і Уолт Уїтмен. Він з обуренням говорить про підміну духовних ідеалів невгамовною жагою збагачення, про знищення природи, корупцію, соціальну нерівність та взаємне відчуження людей.

Хибам буржуазної Америки він протиставляє романтичний ідеал – морально-філософську утопію, яка базується на принципах свободи особистості, любові і дружби, гармонії природи та людини.

Ключовим стрижнем у художній картині світу Уолта Уїтмена є поняття демократії та осмислення історії країни як практичного втілення її ідеалів [2, с. 327]. Митець прагнув до того, щоб бути співцем, здатним передати голоси всіх і вся – людини та природи, американців та всього людства, якому також належить піднятися до демократичних висот. Адже кожна людина, на думку Уолта Уїтмена, носить у собі ідею демократії, якій судилося втілитись в Америці [3, с. 39].

Поняття демократії в індивідуальній поетичній картині світу поета в жодному випадку не зводиться до реальностей буржуазної парламентської республіки та практики буржуазної демократії у США. Це мрія про ідеальний суспільний устрій, де не буде місця класовій нерівності, експлуатації та бідності, що буде існувати на головних засадах демократії і свободи. Саме тому слова *democracy*, *democratic* стають ключовими у поезії, реалізуючи лейтмотив ідеального суспільства:

How the great cities appear how the Democratic masses, turbulent, willful,

How America is the continent of glories, and of the triumph of Freedom and of the Democracies, and of the fruits of society
And how all people, sights, combinations, the democratic masses too,

Serve and how every fact serves [5, с. 390].

Незважаючи на перевагу стилістично нейтральної лексики, цей вірш вирізняється символічним ідейним навантаженням. Об'ємний метафоричний контекст, до складу якого ввійшли лексична одиниця географічної лексики *America* та слова суспільно-політичної лексики *Democracies* та *Freedom*: “*America is the continent of glories, ... the triumph of Freedom and of the Democracies, and of the fruits of society...*”, епітети *Democratic, turbulent, willful*, що розширюють семантичний потенціал іменника *masses*, створюють ємкісний образ Америки – країни-мрії, яка йде попереду всього людства, вона – урок для нього і для кожної окремої особистості. Подібна думка виражена і в такому прикладі:

Democracy! a throat is now inflating itself and joyfully singing.
Ma femme! for the brood beyond us and of us,

For those who belong here and those to come, for You, O Democracy.

*For you these from me, O Democracy, to serve you ma femme!
For you, for you I am trilling these songs [5, с. 98].*

Відчуття піднесеності та радісної урочистості досягається окличними реченнями-звертаннями, де семантичний профіль лексеми *democracy*, вжитий у синтагматичному зв'язку зі словосполученням-запозиченням *ma femme*, не лише збагачується, а й імплікує суб'єктивну оцінку автора, підкреслює його ставлення до демократії як до жінки, якій він присвячує усю свою поезію.

Образ узагальненості, такий властивий для поетичної картини письменника, використовується повною мірою поетом і у змалюванні ним політичного життя країни. Уолт Уїтмен виголошує себе і божественним міністром, і президентом країни. Він свято вірить у те, що будь-яка людина є особистістю, вона – не краплина у величезному океані нації, тому що вона – вільна:

*Why what have you thought of yourself?
Is it you that thought the President greater than you?
Have you outstript the rest? are you the President?
I am he that walks with the tender and growing night,
I call to the earth and sea [5, с. 41].*

На рівні тексту ця думка акцентується завдяки лексичній паралелі іменника *President* із референтами особових займенників *I, you, he (President – you – I – he)*. Письменник, здається, ставить читачеві питання, однак не очікує на нього відповідь, адже відповідь у нього вже є: саме він, людина світу, творить історію країни та несе відповідальність за гідне життя кожної людини.

Свою приналежність до того буремного часу, багатого на події та зміни, соціальні потрясіння, що викликали у душі поета гордість і смуток за свою країну, Уолт Уїтмен визначив так:

New politics, new literatures and religions, new inventions and arts.

*All religion, all solid things, arts, governments all that was or is.
These, my voice announcing I will sleep no more but arise,
You oceans that have been calm within me!*

How I feel you, fathomless, stirring, preparing unprecedented waves and storms [5, с. 23].

Створенню семантичної глибини та виразності вірша сприяє спільний метафоричний контекст лексичних одиниць (*politics, religion, governments, oceans, waves, storms*), а ім'я поета постає перед нами символом національного ідеалу – великої мрії про істинну демократію. Поет зазирає у майбутнє, у нову епоху, яка вже стоїть на порозі: у життя входить нова людина, символ влади якої – всеосяжна любов. На мовному рівні ця думка помітна у такому поетичному уривку:

*My comrade! For you to share with me greatnesses,
The greatnesses of Love and Democracy, and the greatness of Religion.*

These selecting, these in hints demanded of me [5, с. 18].

Головне смислове та емоційне навантаження уривку належить іменнику *greatness*, використаному у формі множини *greatnesses*, який можна вважати своєрідним оказіональним авторським утворенням, вжитим у стилістичній фігурі анадиплосису, що увиразнює патетичний тон лексичних одиниць *Love, Democracy, Religion*, викриваючи філософський підтекст, особливе авторське прагнення та завзяття за допомогою поезії створити ідеальне демократичне американське суспільство.

Уолт Уїтмен на шляху до ідеального демократичного су-

спільства завжди звертався до першоджерел, людини. Американський народ є природною демократичною стихією, саме в душах американської нації горить божественний вогонь. З особливим пафосом та гордістю говорить поет про свою приналежність до цієї сили:

*These States are the amplest poem,
Here is not merely a nation but a teeming Nation of nations,
O the Pennsylvanian! the Virginian! the double Carolinian!
O all and each well-loved by me, my intrepid nations!
O I at any rate include you all with perfect love! [5, с. 21]*

Повтор окличних речень, лексема *nation*, підсилена епітетами *teeming, intrepid nation* та забарвлена поетичною метафорою “*States ... the amplest poem*”, привносить у контекст позитивну тональність та окреслює життєву і філософську концепцію письменника, його непереможний оптимізм та безупинне прагнення донести до читача образ ідеальної країни Америки.

Непохитна віра у неминучість перемоги демократії народжує у душі та творчості Уолта Уїтмена мажорний настрій. Цей оптимізм помітно відрізняється від трагічного світосприйняття пізніх романтиків (Г. Мелвілла, Н. Готорна, Е. По) та ще раз вказує на близькість автора «Лістя трави» до ідей трансценденталізму [4, с. 117].

Символічного звучання у художній канві поезії набуває лексема *freedom*, яка є універсальним ідеалом як усього людства, так і Уолта Уїтмена зокрема. Використовуючи експресивні можливості метафори у наступному уривку, до складу якої увійшли не лише ключова одиниця концепту *Америка freedom*, а й одиниці *law* та *peace*, підсилені прикметником *stupendous*, поет підкреслює думку про те, що свобода є неодмінною та беззаперечною умовою демократичного життя країни:

Lo, where arise three peerless stars,

*To be thy natal stars my country, Ensemble, Evolution,
Freedom, set in the sky of Law. I see Freedom, completely arm'd
and victorious and very haughty, with Law on one side and Peace
on the other,*

A stupendous trio all issuing forth against the idea of caste [5 с. 387].

Завдяки опозиційній парі прикметників *victorious* з чітко вираженою позитивною конотацією та *haughty* з негативною семою значення семантичний профіль лексичної одиниці *Freedom* отримує більшої насиченості й образності. Свобода, з одного боку, сильна та недоторкана, а з іншого – пихата та гордовита, вона, безсумнівно, залишається для поета священною. Це та найважливіша умова, за якої людина здатна саморозвиватись, досягати успіху у житті, бути щасливою.

У «Лістях трави» ідея рівності втілена у безлічі змальованих портретів простих людей Америки. Уолт Уїтмен не поділяє їх на добрих і поганих, чесних трудівників та злочинців, їхні індивідуальні риси стерті, але всі вони складають узагальнений образ нової людини Америки, з якою поет отожднює себе, від імені якої він говорить:

*O I see flashing that this America is only you and me,
Its power, weapons, testimony, are you and me,
Its crimes, lies, defections, are you and me,
Its Congress is you and me, the officers, capitols, armies, ships,
are you and me,*

*Its endless gestations of new States are you and me,
Freedom, language, poems, employments, are you and me [5, с. 285].*

У наведеному прикладі спільність образів виникає завдяки імплікації тотожності референтів особових займенників *you* та

те у ланцюжковому повторі, що допомагає автору наголосити на тому, що в основі цього людського братства лежать не лише соціально-політичні категорії, а насамперед заклик до людей любити одне одного, бути важливою часткою не лише у житті кожного окремо, а й у суспільному житті країни. Окрім того, письменник не боїться викривати хиби сучасного йому суспільства. Використання тричленного перерахування слів *power – weapons – testimony*, та іменників *crimes – lies – defections*, яким притаманна негативна сема значення, сприяє створенню контекстуальної антитези, яка інтенсифікує подані поетом діалектично протилежні образи сили і процвітання країни та її занепад, що були характерні для будь-якого суспільства.

Болісним було усвідомлення Уолтом Уїтменом, що сучасна йому країна не завжди уособлює високі ідеали демократії. Це імпліцитно акцентовано за допомогою метафори, у складі якої функціонують лексеми суспільно-політичної лексики *democracy* та *libertad*:

*How Democracy with desperate vengeful port strides on,
Thunder on! stride on, Democracy! strike with vengeful stroke!
And strike up the marches of Libertad, marches more powerful yet,
And sing me before you go the song of the throes of Democracy.*

Democracy, the destin'd conqueror, yet treacherous lip-smiles everywhere [5, с. 274].

Ключове слово *democracy*, яке у наведеному прикладі вживається автором в окличних реченнях, широко сполучається із прикметниками *desperate, vengeful, treacherous*, іменниками *throes* та *conqueror*, які в умовах контексту несуть у собі емотивну сему негативної оцінки, персоніфікується та набуває негативного емотивного нашарування, передаючи всю палітру душевних переживань поета, його розчарування і біль.

Уолт Уїтмен завзято намагається знайти відповіді на запитання, які його хвилюють, позбутися вад сучасного життя Америки та віднайти шлях для усього людства, який приведе його до повної свободи і щасливого життя. Цю думку знаходимо і в такому вірші:

*Of the President with pale face asking secretly to himself,
What will the people say at last?
Of the frivolous Judge of the corrupt Congressman, Governor,
Mayor of such as these standing helpless and exposed.*

Of the envelopment of all by them, and the effusion of all from them [5, с. 381].

Як бачимо з уривка, прикметники *frivolous, corrupt, helpless, exposed*, що вживаються зі словами, які позначають політичні функції, установи, посади та називають політичних діячів (*president, judge, congressman, governor, mayor*), мають конотації негативної оцінки і створюють підсилений експресивний ефект. Такий контекст спричинений засудженням автором політичної системи, що склалася в Америці, де першоджерелом були корупційність, обман і безпорадність державної еліти країни.

На сторінках поезії трапляються також випадки, коли слова, що позначають політичні функції, посади та називають політичних діячів, вживаються у складі стилістичних засобів, а саме розгорнутих метафор. Наприклад:

A voice from Death, solemn and strange, in all his sweep and power

I too a minister of Deity. Yea, Death, we bow our faces, veil our eyes to thee,

We mourn the old, the young untimely drawn to thee [5, с. 428].

Так, у складі метафори для змалювання Уолтом Уїтменом смерті її образ персоніфікується завдяки слову *voice* та своєрідному розміщенню лексичної одиниці *death* із фонетично подібними прикметниками *solemn* та *strange*; змістові відтінки слова *minister* збагачуються завдяки слову *Deity*, якому властиві стилістичні характеристики, а форма звертання до смерті як до чогось реального та близького (*yea, Death*) разом із характерною для письменника епіфоричною позицією займенника *thee* створюють особливе поетичне напруження та атмосферу філософських роздумів поета.

Висновки. Отже, ключові лексичні одиниці у складі концепту *Америка*, використані Уолтом Уїтменом для створення узагальненого образу країни, широко функціонують на сторінках збірки поезії «Листя трави». Як правило, естетично нейтральні, вони, однак, завдяки метафоричним контекстам і синтагматичним зв'язкам з емоційно забарвленими елементами реалізують свій глибинний конотативний потенціал і характеризуються надзвичайною поетичною силою та особливими авторськими характеристиками.

Література:

1. Покровский Н.Е. Ранняя американская философия. Пурианизм / Никита Евгеньевич Покровский. – М. : Высшая школа, 1999. – 246 с.
2. Прозоров В.Г. Американская литература: Романтизм / Владимир Григорьевич Прозоров. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 326–428.
3. Преображенский В.К. Космическое сознание Уолта Уитмена: перечитываем заново / Владимир Константинович Преображенский. – М. : Наследие, 2002. – 117 с.
4. Reuben P. Perspectives in American Literature. A Research and Reference Guide / Paul Reuben. – Boston : Houghton Miffling Co., 2003. – 307 p.
5. Whitman W. Leaves of Grass / Walt Whitman. – New York : Barnes and Noble Books, 1993. – 602 p.

Михасив Т. С. Вербалізація концепта Америка в поетических текстах Уолта Уїтмена

Анотація. В статті розглядаються ключові лексичні одиниці соціально-політичної життя людини на сторінках поетического збірника «Листя трави» Уолта Уїтмена, які входять до складу концепта Америка і допомагають автору створити всеохоплюючий образ країни. Особливо цікавими є випадки використання лексики цього розряду як основи метафор і порівнянь, коли дані елементи, втрачаючи свої первинні значення, трансформуються в засоби художньо-естетического зображення і допомагають в повній мірі постичи космічний розмах поетическої картини світу Уолта Уїтмена.

Ключові слова: трансценденталізм, поетическа картина світу, ключові слова, метафорический контекст.

Mykhasiv T. Verbalization of the concept America in poetic texts of Walt Whitman

Summary. The article deals with the key lexical units of political vocabulary in peoples' lives in the poetry of Walt Whitman "Leaves of Grass" which are the parts of the concept America and help the author to create an all-embracing image of the country. Under the influence of the context their semantics acquires emotional, expressive and connotative colouring and meaning. Losing their denotative meaning these elements are transformed and help to comprehend fully the cosmic scope of Walt Whitman's poetic picture of the world.

Key words: transcendentalism, poetic picture of the world, key words, metaphorical context.